

letet tartanak, amelyen a Magyarország ellen intézett cseh támadásokkal fognak foglalkozni.

## Második Epistola dr. Balassa Árminhoz.

írt: Várossy Gyula, volt országos képviselő.

Kedves Barátom! Lelki megnyugvásomra szolgál, hogy lelkedben, mint hallom, első Epistolám őszinte örömet keltett. Ezt nem is képzelhettem másképp, mert erős igazságérzeted (4. bekezdés, 256. sz.) úgy téged, mint az én érzületem engem, a közös igazság földelésére hevített. E közös igazságot meg is találtuk közösen. Én ugyanis I. Epistolám végén ezt írtam:

„Sajnálom, hogy megírtad a cikket, nem volt annak semmi kulturcélja.”

Mire te Válaszodban így helvesseltél:

„Aban igazad van, hogy cikkem kiadása elmaradhatott volna.” (5. bekezd.) Vajjon ez elhamarkodott lépés férfiasan őszinte beismerése nem követendő példa-e azok számára, kik téves igazságaikhoz görcsösen ragaszkodnak? Ez a tiszteletet parancsoló őszinteség nemes megnyilatkozása. És ha itt letecszed a tollat, nem kényszerülök a II. Epistolát is hozzád megírnom. Mintha egy rövidke lélekzetvétel után megbántad volna fenti vallomásodat, rögtön utána teszed: „Mégis kiadtam e cikket leküzdhetetlen lelki parancs hatása alatt, melyek okait föltárni ézidőszerint nem vagyok hajlandó.” (Maid a 21. bekezdésben így folytatod: „Cikkemnek (256. szám) minden észrevételét föntartom.” És ugyane helyen jó a legmegnyugtatóbb kijelentésed: „További polémiait folytatni nem kívánok.” Ha te így hiszed, én is úgy hiszem. Isten vezéreljen jó szándékodban. E célodban támogatlak ugyan, de előbb, a bennem is rejlő lelki parancs hatása alatt. Válaszod némely pontjait, a nemcsak benned, hanem a bennem is lakó igazságérzet fényénél, meg kell tárgyalagosan, amint mindkettőnkhez, mint higgadt Dugonicsokhoz illik is, világitanom. Te már két cikkben világitottál, jogtudos létedre, tehát csak helyeselheted, hogy én is ugyanannyiban világítsak, bár a Dugonics Társaság presztízse vagy Szalay Józsi elnöksége vagy városházi portássága tárgyában célszerűbb, de mindenesetre hasznosabb lett volna, ha négy darabra menő kéziratunkkal valamely fázkódó varróleány kályhájába begyujtanak.

E kulturcélú elő nem segítő, sőt némi keserű irt szülő irkafirkák nélkül is, te csak az a nagy és érdemes ember maradtál volna városunkban, aki tényleg vagy: java író és jeles közéleti ember; mindenek ellenére és dacára Szalay is megmarad írónak és elnöknek, csak én nőttem talán külsőleg, de csakis külsőleg, s ezt is főleg neked köszönhetem, ki Ciceró tőgájában azt tanácsoltad, hogy érdemeidre (cimeidre vagy micsodáidra) légy büszke; én tehát az egyik cikkem alá odaírtam azt, amit a király adott, a második alá, amit a jó székelv nép adott. Igaz, hogy ezt Szalaynak mondtad, de én is értettem belőle, s most egyedül és kizárólag te vagy az oka, — bocsánat, a jelen esetben csak! — hogy jogos jelzőimmel Senecád dacára hivalgok. Az Engel Lajos és közted való bicskahegyig menő testvéri szeretkezésből kifolyólag Istenben boldogult közös barátunk: Engel Lajos gyorsajóján kisajtolta, hogy kétes nálad a két s. mire a kormány bokros érdemeidre s a két s használatára való tekintettel és szerintem is igen helyesen, a kétes (ss) ügyet javadra döntötte el. Erre tehát Cicero szerint te lehetsz büszke. Ez többé senki előtt nem is kétes.

De lássuk, mi van a Válaszban? Ebben már hároman is szerepelünk: én, te és ő. Az ő az Szalay. Benned élő igazságérzeted

új tárgya én vagyok. Ha még pár Választ és Epistolát találunk irni, téled, mint népszimű-író, ki színjeleneteiben népséget, katonaságot és libatolvajokat seregestől vonultat fel, ha kell, még kitalálhat, hogy hideg ősz idején, könnyű ruhában, Szeged mind a 120.000 emberét fölvonultatod a színpadra, eldöntendő a háborúnál is fontosabb kérdést: ír-e, vagy portás?!

Állítod cikkedben, mint történelmi dolgot, hogy nem volt külön véleményed a közgyűlésre, hanem csak külön álláspontod. Jó. Akartad elnöknek Kovácsot, bár tudtad, hogy beteg. Akartad Homort, de ő, bár megfelelő férfi, nem akarta. Állítom, mert értesültem, hogy határozottan nem akarta. Ezek után az igazgatósági ülésen tehát te kit akartál. Az igazgatóság többsége ekkor nyilvánkozott, hogy ők dr. Szalayt akarják, mert az egyik szerint neki, hihetileg jól befűtött irodájában a Társaság javára is fölhasználható személyné, tolla, tintája, papírja, radirgummija és itatósa is van. Azon fölül — a másik tag szerint — irodalmi ember is (15. 16. bekezdés).

Itt, a maga helyén, az igazgatósági ülésen, nem pedig az eső után köpenveg módjára megtörtént elnök-választás után hírlapi cikkben kellett volna a te boncoló dialektikával a két felszólalót, vagy hánvat agyondörögnöd és bebizonyítanod, hogy Szalay sem nem író, sem nem tudós. Dugonics-portásnak a városházán prima áru, de elnöknek boví. Itt kellett volna nyilatkoznod s a Magyarországon törvényileg jogos és alkotmányos mozgalmat, mit te cikkedben suttyomban szervezett baráti blokknak titulálsz, könyörtelenül leleplezned. E kötelességet, ha valóban úgy éreztél, hogy igazad van, elmulasztottad, pedig neked, mint alelnöknek szigorú kötelességed lett volna — meggyőző érveid után! — odahatni, hogy a sem író, sem tudós igazság napfényre keljen és az elnöki szentélybe a rendőrség be ne hatoljon.

E mulasztásért vádolkak. Hadd láttuk volna, mire vagy képes. De a közgyűlésen is jelen kellett volna lenned, mert nem voltál beteg, más dolgotól is ráértél volna, most állítod: „ha a különös jelenségekről előbb veszek tudomást, elmegyek a közgyűlésre (21. bekezdés);” hát miért nem jöttél a rendőrelnökök meghallgatni? Tudhattad, hogy ő lesz az elnök, azt is tudhattad, hogy valamely irány- vagy köszönő beszédet fog tartani, mert helyében te is, én is, tartottunk volna. Megint elmulasztottál egy köteles alkalmat, hogy az új elnököt a megjelent rászavazó összes választókat az igazságról oktassd. Miért akadt el igazságérzeted vonata? És a „lelki parancs” hatása miért nem nyilvánkozott meg? Az elnöki állással elsőrendűleg jár a Társaság presztízisére való feltékeny vigyázat! Te, a te szempontodból, a megismert, de csak utólag, az újságodban hírdetett igazságaid ellen, súlyos mulasztottál. Ismételve kérdelem: mire való volt a kulturcélú lapcikk? Elkeseríteni az új elnököt, vagy az egész Társaságot? Ez nem cél és ezt nem is érted el. Mi egvűttérzésben vagyunk mindnyájan elnökkel és egy mással, örvendő, ha te is csatlakozol, mert most igazságérzeted kissé távolabbra vitte tőlünk értékes személynévedet.

Állításaidat az új elnökre tehát fentartod. Elves ember vagy, megdicsérlek. Tehát Szalay:

Önképzőkori diák.

Összhangtalan lény (t. i. a beszéde).

Hetyke modoru legény (írót nem írhatok szerinted!)

Semmit mondó (elnök vagy rendőr?)

Tapintatlan, még pedig három próbás, (háromszor erőlködöl rá bizonyítani). Végül: Sem író, sem tudós!

Hát akkor mi?! Ilyen kvalifikációval az ember mi volna más, mint a szegedi Dugonics Társaság egyhangulag megválasztott

elnöke. Ily kiváló lelki és szellemi fogyatkozásokkal, azt hiszem, engemet is, tégedet is, nemcsak egyhangulag, hanem még néhány szavazattal többel is elnökké választottak volna. No de nyugodt lélekkel mondhatom, hogy ezt egyikünk sem akarta, mert a mi lelkünk a fenti hibák egyikében sem szenved. Ugy érzem, nem vagyunk hetykék, sem tapintatlanok. Beszédünk elején és végén fényesen ragyog az egybekapcsoló összhang. Ez a mi megszokott természetünk.

Én az első Epistolában bebizonyítottam, adatokat hoztam fel, hogy Szalay író, sőt jogtudos. Ezt sem Ciceró, sem Seneca, sőt, kedves barátom, még te sem dőnheted meg. Csak már azt az „Ugarimádsí” szép beszédet ne mondtad volna el Szalayra! Ezt a dicsőséget nem mossa le rólad és az áltad írónak felköszöntött Szalayról az évezredek vihára sem. Jelen esetben ez nagyobb hiba volt téled, mint az, hogy nem mentél el a választó közgyűlésre nyilatkozni, vagy a Tanácsban az elmulasztott leleplezésed. Ha nem hallottuk volna vagy százan, testvéreileg tanácsolnám, hogy tagadd le.

Rólam azt írod, hogy érdemeimre büszke vagyok, mert lovagi címetet kiírtam; de azt is írod, hogy ennek örülsz. Mivel önzetlen örömet jólesőleg elhiszem, hogy még jobban örülj barátodnak, már cikkem alá odairtam a másik címetet is, mit 100.000 székelvtől kaptam. Hidd el, csunán ezért írtam, hogy neked örömet, Ciceródnak igazat adjak.

Rólam azt is állítod, hogy nincs okod őszinteségemben hinne. Ünnepi beszédemben — melyek mindég szívből fakadtak — mást mondtam rólad, t. i. dicséreteset és mást éreztél. Ez örömet már nem engedem meg neked. Most különleges helyzetben vagyunk; te támadást intéztél ellenünk, s a támadót a lövészárokban nem szokták habos süteménnyel fogadni. De te az én lelkületemet úgy nem ismered, mint gőzfürdőben megmosott hátad közepét. Engem soha senki nem kényszeríthetett arra, lelki parancs és barátságom szent hevülete szerint szólottam, mikor ünnepi alkalmakkor a tetőtől talpig értékes és becsületes egyéniségedet jogosult elismerésekkel megkoszorúztam. Ezt hidd el, többet nem mondhatok. E vitánál helyeziünk más. És jegyezd meg, hogy lelki apró fogyatkozás nélkül se te, sem én, nem vagyunk.

A sajtóról még néhány szót. Te Szalaynak személyében azt mondd felénk: „Meg kell nyergelni a sajtót édeskedéssel, cimboráskodással, és akkor akár dolgozunk, akár nem, nevünk kifényesedik.” Ezt méltatlannak jelentettem ki hozzád, hozzánk és a helyi sajtó magas és becsületes színvonalá ellen. Most is megismétlem. Te engem erre a Válaszban nagy szeliden fogadtatam prókátornak nevezel. Tud meg, hogy a sajtóhoz közöm van, presztíziséhez jogom van szólalni, mert igaz, hogy Mikszáth-alapot nem indítványoztam, de nekem is volt Kecskeméten napilapom, hol írtam évekig és ma is írok a helyi lapokban, azok szellemét ismerem, s e szellem kizárja, hogy az édeskedő és cimboráló iheréket és sárdarabokat a hírszárnyaira fölemelje. A szegedi sajtó csak az igazi érdem előtt hajtja meg zászlaját.

Zárjuk be a vitát. Válaszodban mondtad, hogy bezárod, én hiszek neked. De ha nem zárod be, Jupiterre mondom, hogy elmegyek — ha egészségem engedi — száz Epistoláig. Kérlek, ne irtsuk ki Szeged városát! Isten és béke veled!

Ki vállalna el  
hegedülésben való tanítást

kottáról, vagy kotta nélkül. Leveleket a kiadóhivatal továbbít.